

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA

Daina Opolskaitė
Dienų piramidės

UREDNIKA

Ljubica Pupezin

Objavlјivanje ove
knjige pomogao je
program „Kreativna Evropa“
Evropske unije

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Copyright © Daina Opolskaitė, 2018

Copyright © 2022. Štrik, za srpski jezik

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige
ne sme se umnožavati ni u kom obliku bez prethodne
dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

DAJNA OPOLSKAJTE

Piramide dana

PREVELA S LITVANSKOG

Vaida Divjaković

Beograd, 2022.

Sadržaj

<i>Rešetke</i>	7
<i>Krune</i>	38
<i>Ono što je stvarno</i>	49
<i>Dug</i>	68
<i>Čudesni čovek</i>	84
<i>Madlena i ja</i>	96
<i>Samo potop</i>	134
<i>Dođi preko leda</i>	153
<i>Stvari koje zvone</i>	163
<i>U suton</i>	173
<i>Nikada</i>	187
<i>Matarski ispit</i>	196
<i>Izlet</i>	205
<i>Pogovor</i>	221
<i>Beleška o prevoditeljki</i>	226

Rešetke

1

Možeš da plačeš, rekla je, plači ako hoćeš, nije to ništa strašno.

Ali on se nije ni mrdnuo. Taj je dečak neverovatno bele kose poput grive ata, stvarno bio čudan. Od jutros se mučila da pogodi o čemu razmišlja. Činilo joj se da uz sebe ima tuđu stvar, za koju ne zna čemu služi, koju može samo da razgleda, opipa, ali ne i da pogodi šta u njoj čučī.

Pred njihovim očima prolazila su siva polja, sivo nebo, sivo žbunje i poneko drvo. Turoban horizont topio se u daljini, čak je i njegov oštar srp, koji inače uvek nemilosrdno reže oko, bio dosta nejasan. Morali su dugo da se voze, i to skoro ceo put stojeći. Od hladnoće su im se najviše mrzle ruke, vrhovi prstiju bili su im jarkocrveni, međutim dete nijednom nije zatražilo rukavice, niti se požalilo na utrnule noge. Kako se kasnije ispostavilo, rukavice nije ni imao. Pocepana zelena postava jakne držala se na svom mestu samo zahvaljujući tome što je bila gurnuta u rukav. U džepu – prljava maramica, nekoliko novčića i od jeseni zaboravljeno smežurano kestenje. Izgledao je kao da nikog nije imao, kao da nikog ne ostavlja, da je rođen takav kakav je sada,

ovog trenutka, i zbog toga se osećala užasno. Kada su krenuli, rekao joj je da se zove Vladimiras, da je rođen negde u dalekom Sibiru, gde ljudi gledaju jedni drugi ne skrećući pogled, gde rastu guste kedrove šume, na čijim stablima svake godine zriju jezgra orašastog ploda čvrsta kao kost, i mekanano se ljulja mokra, gorkom vlagom natopljena mahovina. Možda su mu se zbog toga, kako je primetila, iznenada raširile i potamnele zenice, kada je put autobus naveo kroz gustu i crnu četinarsku šumu. Plavozeleni vrhovi borova jurili su krovom autobusa, dečak je zabacio glavu i oni su počeli da jure u njegovim očima, po njihovoj prozirnoj površini nalik ogledalu, kao po vodi. Konačno su uspeali da sednu.

Jedi, rekla je, raspakovala je sendvič i dala mu. Sendvič se u putu sav ugnjecao, u kašastom maslacu ponegde su se žutela tanka ostrvca sira. Prste umrljane maslacem brzo je i neprimetno polizao beličastim jezikom. Pomislila je da će sada, kada je malo prezalogajio i odmorio se, dečak konačno shvatiti da je zauvek ostavio svoj dosadašnji dom i da putuje nekud gde ne zna šta ga čeka, ne bi je iznenadilo ako sada zaplače. Treba da bude spremna na to. Krišom ga je pogledala u oči. Znala je da se u dečjim očima odražavaju sva proživljena osećanja i emocije. Dečak je skoro legao na sedište i posmatrao drveće koje je prolazilo u prozoru. Poput dva ogledalca, njegove su oči lovile i skupljale odsjaje, same ne odražavajući ništa. S vremena na vreme okrenuo bi se ka prozoru, razdvojio suve ispucale usne i polako duvao topli dah u prljavo, mrazom pokriveno staklo, i onda palcem ostavljao otiske. Pomislila je kako će kad ga dovede kući, on sedeti u kuhinji, isto onako kako su sedela i njena deca, kraj prozo-

ra kroz koji se između dva drvenasta žbuna geranijuma dobro video crveni krov bunara u dvorištu i kao jasna, debelo iscrtana linija, stopalima čvrsto utabana staza pored šupe za drva, i njoj se taj prizor učinio skoro bogohulnim.

Ogrnuta iznošenom jaknom, ona svako jutro ide tom stazom, sluša svoje usamljene korake i uvek u isto vreme pomisli na Alinu i Arnoldasa, udaljene od nje tri stotine kilometara. Vidi ih u njihovim krevetima kako mirno i duboko spavaju, i zna da će spavati još skoro dva sata, bezbedno okovani somotskim otkucajima sata, jer u njihovom studentskom domu ustaje se oko sedam, a predavanja u susjednoj zgradi počinju u osam. Njena deca su izuzetno talentovana i imala su sreće što su na audiciji bila primećena među desetinama druge dece koja studiraju u velikim gradovima, a oni su došli iz malog mesta za koje većina nije čula, gde su tek završili osnovnu školu smeštenu u jedno-spratnom zdanju. Ide im dobro zato što puno uče, skoro po ceo dan, pa je neophodno da piju vitamine i dobro se hrane, kako bi uspeali da podnesu toliki teret. Svake druge nedelje ona odlazi do autobuske stanice s paketom (pekmez, konzervirane gljive, kolač od jabuke i nešto novca), a vozač autobusa je već dobro poznaje. Ukoliko bude sve u redu, na proleće će i sama otići u Vilnjus, u pozorište, veliko zdanje s visokim kulama, i sedeće u sali. Arnoldas bi trebalo da pleše solo, to će biti njegov prvi nastup na baletskoj sceni. Alina je godinu dana mlađa, njoj je još rano.

Dečko više nije mazao po staklu. Sada je vrhom jezika pažljivo dotakao njegovu hladnoću. Ona ga nije čušnula niti mu zabranila da to radi kao što je branila svojoj deci ka-

da bi uradila nešto neprikladno ili pogrešno, verovatno zbog toga što se uopšte nije osećala odgovornom za njega, barem joj je taj osećaj zasad bio stran. Danas će on zakoračiti u njen dom i ona će polako morati da razvije to osećanje.

2

Ušli su u kuću teško vukući svoj umor. Ona prva, tegleći dve pune torbe, dečko s belom kosom iza nje, u mraku vireći u uzan hodnik pretrpan raznim stvarima. Odras krilatog konja na slici na bočnom zidu hodnika, prošiven belim svilenim nitima, izgledao je nestvarno, neuhvatljivo, kao i ceo ovaj dan. Okrugla, nežna njuška, tamne nozdrve i somotske oči konja kao da su se iznova i iznova zarivale u novo nerazumljivo postojanje. Dalje je sve podsećalo na unutrašnjost velike stare prljave sudopere. Dve sobe salonskog tipa, vrata zadnje sobe prekrivene visećim ukrasnim resama od bambusa, svugde isprani bezbojni prekrivači, zastrašujuće ispucali plafoni, polomljene ručke na vratima plakara. Luster se, poput velike žute bundeve, ljuljao na plafonu, šireći pospano blago svetlo, u njegovim platnenim naborima crnele su se loptice uginulih muva. Pod nogama je škripala gruba staza pletena od kanapa.

– Ovde – rekla je glasno izdahnuvši. Bacila je torbe i iz njih je istog trena eksplodirala odeća, dečaku je mahnula prema zidu gde se nakrivio mali, pohabani kauč iznad kog se, na starom izrezbarenom kredencu, širila vilina metla. Njene bodljikave grane bile su gusto načičkane crvenim bobicama, a sama biljka bila je toliko stara i razgranata da samo što se nije prevrnula iz napukle glinene saksije.

Dečaka, izgleda, ništa nije zanimalo. Ništa nije pitao. Čak nije ni radoznalo razgledao novo mesto kako to deca obično čine. Sedeo je na kauču i čačkao dugmad na jakni, koja su pohlepno zagrizla pocepanu postavu, pa nisu htela da se otkopčaju i oslobode njegovo mršavo telo. Ponašao se kao da je samo putovao celog svog kratkog života. Stvari i okolina nisu mu značile ništa, previše su se često menjale, zato nisu vredele da budu zapamćene. Mnogo su važnije bile senzacije, proživljene na različitim mestima. Konačno je uspeo da izroni iz svoje jakne (postava se još više pocepala i sad je visila izvrnuta kao oguljena koža), pa je čitavim telom osetio toplinu i miris kuće. Mirisalo je na sušeno bilje, možda na lipu, i na drvo. Pogledao je oko sebe. Nedaleko, pored zida i peći, stajala je velika kartonska kutija ispunjena cepanicama jove. Miris se širio odatle.

Dok je podgrevala vodu u kuhinji, načulila je uši ne bi li čula šta on radi u sobi. Odande nije dopro niti jedan zvuk. Samo su se čuli njeni koraci. Činilo joj se da opet hoda po kući sama, da osim nje tu nema žive duše. Možda joj je zato ovaj dečak bio važan, potreban. Ali njegovi koraci, ma koliko ona to želela, nikada neće podsećati na korake njene dece, neće je prevariti i utešiti njen izoštren sluh; ostaće beznačajni i neprimetni kao trčanje miševa po podu ili čudno sablasno šuškanje koje ponekad čuje ili možda ipak samo sanja dok leži u mračnim noćima. Dečak bi trebalo da opere ruke.

Samo što se nisu sudarili na vratima, kao dve ptice koje se mimoilaze pa iznenada pobrkaju svoje vazdušne puteve. Dečak je poput mahnitog jastreba naleteo pravo na nju, pa

se kao munja okrenuo i jurnuo u mračni hodnik, snažno gurnuo vrata i izleteo napolje.

– Kuda ćeš?!

I dalje smetena iznenadnim susretom na vratima, ona jurnu za njim u duboku večernju tamu. Iako je bio mrkli mrak, uspela je da vidi njegovu malu figuru kako juri prema šupi za drva, a odatle prema bunaru. Konačno se zaustavio pored velikog puta za grad, kojim dolazi jedini autobus do ovog mesta.

– Kuda ćeš?!

Glas joj je zvučao čudno: bio je težak i prigušen, tama i tišina su ga suviše brzo upile i kao kamen pao joj je pod noge.

Dete je i dalje stajalo pored puta i gledalo oko sebe. Njegova bela kosa se, kao lutajuća svetla mrlja, belela u daljini. Odjednom je razumela šta mu je. Zapravo, to uopšte i nije bilo teško. Dete je očima bezuspešno tražilo šumu. Iako je bilo mračno, on je video, i namirisao da šume nema, ovde je nema.

– Vrati se – pozvala ga je. Nije mogao da je ne čuje.

Zatvorila je i zaključala vrata za njim, protrljavši smrznute prste.

– Ne možeš da izjuriš tek tako bez reči. Više ne, čuješ li?

Dečak ju je gledao pravo u oči, kao da ne razume šta mu priča.

3

Usred noći probudio ju je čudan i strašan osećaj: kao da joj je neko milovao lice. Sela je u krevetu i zagledala se u mrak. Nije bilo nikoga. Drhteći je odbacila debeli pokrivač

i spustila noge na pod. Pod se priljubio uz njena bosa stopala klizavom hladnom površinom, ogrnula je debeo džemper i krenula ka vratima. Trudila se da što tiše skloni bambusove rese na vratima, međutim one bi zašumele i na najmanji dodir. Moraće da ih skine. Dok je živela sama, nikom nisu smetale, ona ih čak nije ni primećivala. Sada će morati da bude opreznija i obazrivija – u kući je stranac, iako je to samo dete.

Ušunjala se u sobu na vrhovima prstiju. Kroz prozor joj mesec dobacio oštar pogled – ostala je za trenutak prikovana njim. Svetlo je bilo toliko jarko i jasno, kakvo obično bude u duboku jesen, kojoj se zima već skoro približava, kada tvrdi mraz okuje zemlju, samo što je ona bila zaboravila na mesec. Staklo kredenca odražavalo je njeno čudno, sablasno blede lice. Pored kredenca bio je kauč. Prikrala mu se i čučnula, preplavljena neopisivim osećanjima: nesavladivom radoznalošću i strahom, veštačkom, lažnom brigom i blagom mržnjom. Mesečina je kao u inat padala na suprotnu stranu, šikljala u vrata susedne sobe, a čošak kod kredenca, koji je bio pouzdana i sigurna brana, nalazio se u potpunom mraku. Bilo joj je potrebno nekoliko sekundi, možda čak i desetak, dok joj se oči nisu opet navikle na mrak i ugledale ga.

Spavao je potrbuške, donekle nagnut na desni bok, savijenih koščatih nogu, a bela kosa svetlela se kao sneg, kao zvezda. Čvrsto zatvoreni kapci i duboko disanje, sićušne ruke i zglobovi, i malo otvorena usta, a najviše slatki dašak sna koji se širio s njegovog dečjeg tela, bolno su probudili već izbledele uspomene u njoj. Osećajući i udišući taj miris

sna, čovek je mogao da uradi najneverovatnije stvari. Ruke su se same pružile. Na trenutak joj se učinilo da može da ga voli. Uplašena se povukla, brzo ustala i skoro se spotakla: od dugog čučanja noge su joj utrnule. Međutim, dečji san je bio dubok i čvrst: tako spava onaj koji svaki svoj dan proživljava kao da je poslednji.

Oko pola sedam dobila je poruku od Aline. „Jako me boli bok, ne mogu da hodam”, pisalo je. Uplašeno je zgrabila telefon. Eto šta znači to buđenje usred noći, kad je pomislila da joj neka drhtava ruka miluje lice. Sada je znala, osećala je da neće biti dobro.

– Šta je? Šta ti je, malecka? – teško je disala u slušalicu iščekujući reči i plašeći ih se kao proročanstva.

– Ne znam, mama... Boli, jako boli... – njen sluh napregnut poput vučjeg, jasno je čuo ćerkinu prikrivenu bol i suze.

– Jesi li rekla nastavnicu? Šta je ona rekla?

– Rekla je da ne idem na časove. Pustila me je sa svih aktivnosti. Rekla je da ležim... Mama, možda će proći...

– A lekar? Šta je rekao lekar?

– Koji lekar?

– Nisu te odveli lekaru?!

– Ne znam, mama. Možda nije ništa... Možda zbog vežbi, varijacije koraka... svaki dan napor i opterećenje...

– Gde je tvoj brat? Gde je Arnoldas? – izbacivala je pitanja jedno za drugim.

– Otišao je na časove. Rekao je da će se vratiti za ručak. Još ću se javiti, mama, nemoj da brineš...

– Ja ću pozvati – strogo ju je prekinula.

Više nije mogla da zaspi. Brzo se obukla i krenula u kuhinju, nije čula ni oštro čangrljanje bambusovih resa, niti je pazila da glasno ne korača, potpuno zaboravljajući da neko u kući spava. U kuhinji je čangrljala šoljicama i vodom, podizala kašičice, šećer i šibice, nije mogla da se seti šta je pre minut htela da uradi s njima. Zastala bi između naglih okreta, kao da je pokušavala da dođe sebi, mučne glavom, pogledala bi stvari koje drži u rukama i zamišljeno ih konačno spustila na mesto. Nesvesno je deset puta pogledala u kalendar na zidu, na kom je ostao samo jedan list za poslednji mesec, išaran velikim i malim masnim mrljama, sto puta se okrenula ka satu koji je glasno kucao na posudi za hleb, međutim njen užasom i lošim predosećajem opustošen razum nije mogao da sačuva čak ni najmanji osećaj za vreme.

Dečak se prišunjavao da vidi šta ona radi. Izbečenih očiju i umršene kose, posmatrao je pokrete njenih ruku i parčad hleba zaboravljenu u tiganju, koja su već počela da zagorevaju. Zakašljao se od dima i ona se okrenula. Iz tiganja se dizao gust dim, uspela je da kroz njega nazre dve gole mršave butine na vratima. Ličile su na tanke ptičje noge tako sa izbočenim koščatim kolenima i sivoplavkastom kožom. Brzo je otvorila prozor i dim se razišao. Dečak je još uvek stajao na vratima samo u potkošulji.

– Dođi... Kako se zoveš? – Čelo joj se naboralo, nikako nije uspevala da se seti. – Tvoje ime?

– Vladikas.

I glas mu je ličio na ptičji – oštar, zvonak pisak poput divlje močvarne ptice. Više nije progovorio ni reč. Izgleda